

Opleidingsplaatsen voor GZ-psychologen: hoeveel worden aangevraagd, beschikt en ingevuld?

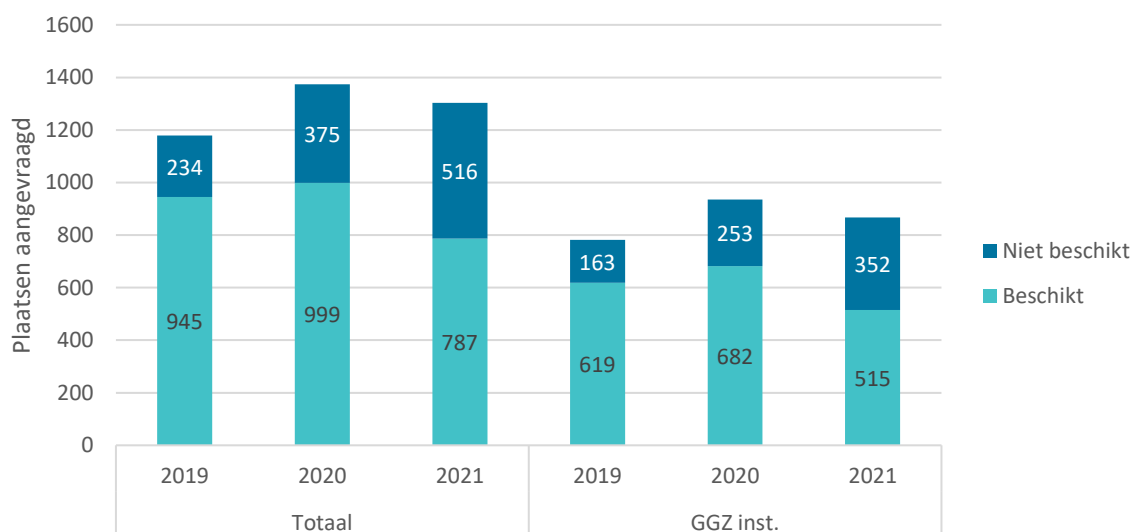
Linda Flinterman, Elize Vis en Ronald Batenburg

Voor de opleiding tot GZ-psycholoog wordt door het ministerie van VWS jaarlijks het aantal opleidingsplaatsen vastgesteld. TOP opleidingsplaatsen doet vervolgens een voorstel voor de verdeling voor de subsidie voor deze opleidingsplaatsen over de opleidingsinstellingen, die vooraf hun behoefte hieraan kunnen doorgegeven. De GZ-opleidingsplaatsen worden vervolgens beschikt uit bijdragen van VWS en in de praktijk ingevuld. In deze factsheet wordt een trendoverzicht gegeven van de aantallen waar het in dit 'tweestap-proces' om gaat, op landelijk niveau en naar sector.

Stap 1: hoeveel plaatsen worden aangevraagd en hoeveel daarvan worden beschikt?

Het totaal aantal aangevraagde plaatsen in de periode 2019-2021 schommelde licht (figuur 1). In 2020 werden met ruim 1.400 de meeste plaatsen aangevraagd. Het deel dat niet werd beschikt liep op van 20% in 2019 naar 40% in 2021. Dat geldt ook voor de GGZ-instellingen, de grootste sector die GZ-plaatsen aanvroeg.

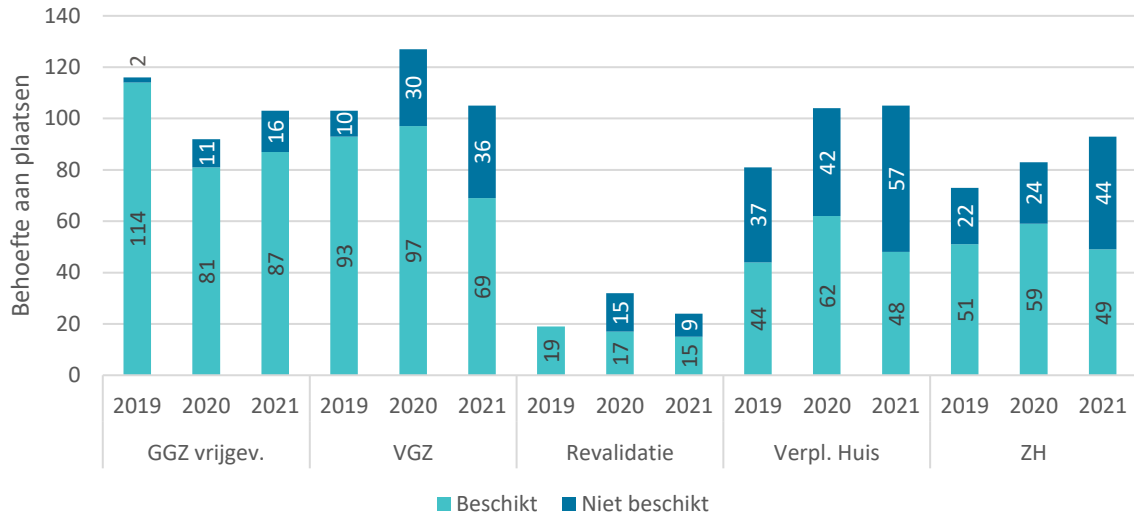
Figuur 1 Het totaal aantal aangevraagde opleidingsplaatsen (links), het aantal aangevraagde plaatsen door GGZ-instellingen (rechts), en daarvan het aantal beschikte en niet beschikte plaatsen in 2019, 2020 en 2021

Bij de vrijgevestigde GGZ valt op dat het percentage onbeschikt relatief laag is, 1-15% in de periode 2019-2021 (figuur 2). De reden hiervoor is dat de vrijgevestigde GGZ vormt een aparte sector bij het verdelen van de opleidingsplaatsen, maar ook in deze sector nam het percentage onbeschikt over de tijd toe. Voor de verpleeghuis-, ziekenhuis- en revalidatiezorg werd vanaf 2019, 40%-56% van de aangevraagde plaatsen niet beschikt (figuur 2). Deze relatief hoge percentages worden verklaard door de wijze van toekenning van opleidingsplaatsen. Hiervoor is het historisch opleidingsvolume (HOV) leidend [1]. Dit volume is bijvoorbeeld in de GGZ-instellingen vele malen hoger dan in de

andere sectoren. De kans op het beschikt krijgen van een aangevraagde opleidingsplaats voor sectoren met een lager HOV, is kleiner (zie figuur 4 in bijlage) [3].

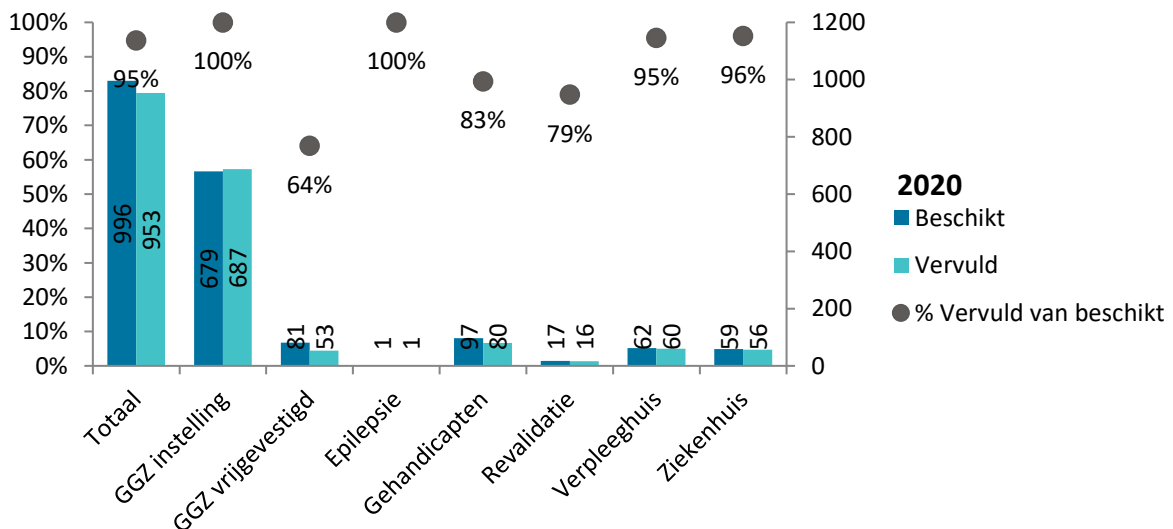
Figuur 2 Aantal aangevraagde opleidingsplaatsen door instellingen in andere sectoren, en daarvan het aantal beschikte en niet beschikte plaatsen in 2019, 2020 en 2021

Stap 2: hoe van de beschikte plaatsen worden vervuld?

Er is grote belangstelling voor GZ-opleidingsplaatsen vanuit de arbeidsmarkt die niet vervuld kan worden, ook wel het ‘stuwmeer’ of ‘opleidingsreservoir’ genoemd [2]. Op basis van de hiervoor getoonde verhouding tussen aangevraagde en beschikte plaatsen, zou dan de verwachting zijn dat ook alle beschikte plaatsen vervuld worden. Dit was in absolute en relatieve zin niet in alle sectoren het geval (figuur 3). Voor de overzichtelijkheid wordt hier alleen het jaar 2020 getoond; de resultaten voor 2019 zijn vergelijkbaar.

Figuur 3 De verhouding tussen het aantal beschikte en vervulde opleidingsplaatsen voor GZ-psychologen per sector in 2020

Het percentage vervulde plaatsen ligt in totaal hoog (95%), maar voor met name de GGZ vrijgevestigde GGZ en gehandicaptenzorg met 64% en 79% relatief laag. Mogelijke verklaringen hiervoor zijn dat in deze sectoren in vaak een 'eenmalige opleidingsplaats' wordt aangevraagd en er een smallere opleidingscapaciteit aanwezig is. In deze sectoren zijn er daarmee meer risico's op uitval, om organisatorische, financiële of andere redenen.

Concluderend

De trendanalyses in deze notitie laten als eerste stap in het verdelingsproces zien, dat het aantal GZ-opleidingsplaatsen aangevraagd vanuit de opleidingsinstellingen steeds groter is dan het aantal opleidingsplaatsen dat elk jaar werd beschikt. In stap 2 komt het daarna ook in sectoren voor dat niet alle beschikte plaatsen worden vervuld.

Dit brengt de vraag naar voren in hoeverre de aanvragen van opleidingsplaatsen mede gestuurd wordt door de kans dat een opleidingsplaats beschikt wordt. Wanneer men weet dat niet alle aangevraagde plaatsen beschikt worden, kan het voor opleidingsinstellingen lonen om meer plaatsen aan te vragen dan er daadwerkelijke ruimte of behoefte is. Sinds 2020 zijn er echter consequenties voor het niet kunnen invullen van de toegewezen opleidingsplaatsen. De aantallen aanvragen zijn daarmee in 2020 mogelijk 'realistischer' dan in 2019. Ook moeten deze in perspectief worden gezien. In totaal wordt immers slechts 5% van de aangevraagde en beschikte plaatsen niet ingevuld. Dat is een 'marge' die verwacht mag worden wanneer opleidingsplekken voor de toekomst gepland worden. De lage vervullingsgraad in sommigen sectoren laat evenwel zien opleidingscapaciteit een belangrijke factor is; alle opleidingen hebben immers begeleiding van een erkende werkbegeleider en praktijkopleider nodig hebben.

In het tweestap-proces zegt het aantal aangevraagde plaatsen idealiter iets over (1) het aantal opleidingsplaatsen dat gerealiseerd kán worden binnen een opleidingsinstelling, en (2) de behoefte aan GZ-psychologen in de instelling. De trendcijfers laten echter zien dat dit 'ideaal' niet het geval hoeft te zijn. Met name de behoefte van instellingen kan ook onvervuld zijn, en dus eigenlijk groter dan het aantal aangevraagde opleidingsplaatsen. Specifiek onderzoek is daarom nodig onder opleidingsinstellingen om hun 'daadwerkelijke' behoefte in kaart te brengen; nu en in de toekomst. Hetgeen wordt beïnvloed door oplopende tekorten en werkdruk onder GZ-psychologen aan de ene kant, en een grote belangstelling voor de GZ-opleiding maar een beperkte opleidingscapaciteit aan de andere kant. Dit vervolgonderzoek is momenteel in gang gezet (zie hieronder).

Het onderzoek

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van openbare gegevens van TOP opleidingsplaatsen, de organisatie die de beschikkingen van opleidingsplaatsen voor onder andere GZ-psychologen verdeeld over de instellingen die deze aanvragen. Deze gegevens kunnen worden gedownload via: <https://top-opleidingsplaatsen.nl/downloads/>. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van de gegevens van 2019, 2020 en 2021. Deze gegevens zijn geanalyseerd op het aantal instellingen dat opleidingsplaatsen aanvraagt en beschikt krijgt, het aantal instellingen dat niet eerder opleidingsplaatsen heeft aangevraagd en hoe vaak instellingen opleidingsplaatsen aanvragen. Dit is over het geheel van opleidingsplaatsen bekeken en per sector waarin GZ-psychologen kunnen worden opgeleid. De gegevens van TOP opleidingsplaatsen zijn vervolgens gecombineerd met gegevens van de Commissie Registratie en Toezicht (CRT) van de Federatie voor Gezondheidszorgpsychologen en Psychotherapeuten (FGzPt). Met de combinatie van deze gegevens kon per sector worden weergegeven welk deel van de beschikte plaatsen ook daadwerkelijk werd ingevuld. Deze gegevens waren beschikbaar voor de jaren 2019 en 2020.

Meer weten

U vindt deze publicatie en alle andere Nivel-publicaties op www.nivel.nl/publicaties.

Meer informatie over het APV onderzoek: ga naar <https://www.nivel.nl/nl/project/opleiding-tot-gz-psycholoog>

Titelgegevens van deze publicatie

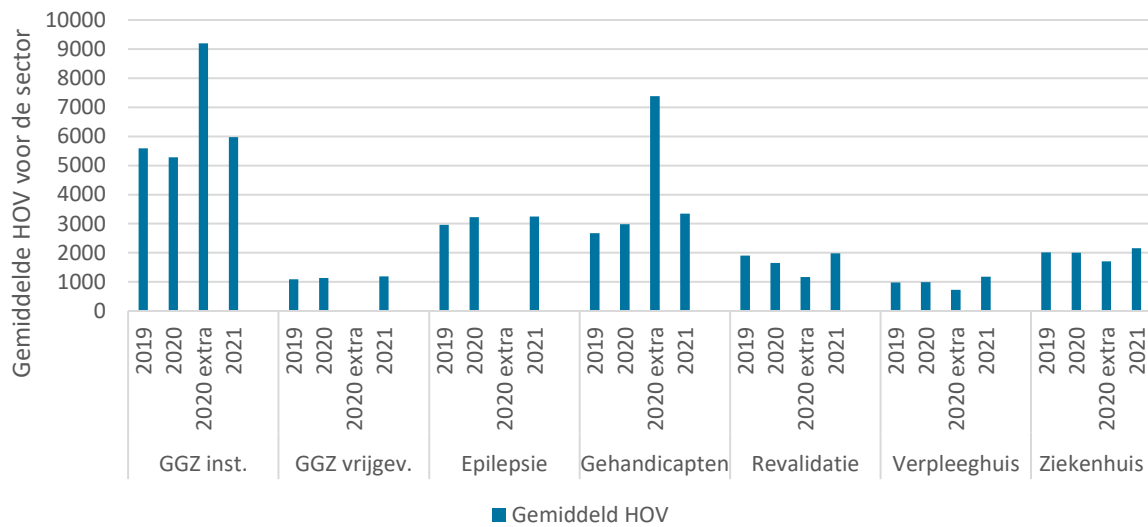
De gegevens uit deze publicatie mogen met de volgende bronvermelding worden gebruikt: Flinterman L.E., Vis E., Batenburg R. Opleidingsplaatsen voor GZ-psychologen: hoeveel worden aangevraagd, beschikt en ingevuld? Inzichten in de opleiding tot GZ-psycholoog. Utrecht: Nivel, 2021.

Literatuur

1. <https://top-opleidingsplaatsen.nl/downloads/>
2. Flinterman LE, Batenburg R, Vis E. Het 'stuwmeer' voor de GZ-opleiding : een analyse op basis van gegevens uit de LOGO-registratie. Utrecht: Nivel, 2021.
3. Vink M. Onacceptabel tekort aan opleidingsplaatsen voor psychologen in de ouderenzorg. Zorgspectrum, Nieuwegein 2020.

Bijlage extra figuur

Figuur 4 Gemiddeld Historisch Opleidings Volume (HOV) per sector van de aanvragende instellingen in 2019-2021*

*'2020 extra', is de gemiddelde HOV van de instellingen die hebben ingediend voor de extra beschikbare plaatsen in 2020 na de eerste toekenning